

горячей каши; *schmilzt wie unter einem Tauwind* – таять как от весеннего теплого ветра, который вызывает оттепель, т. е. таять очень быстро; *mehr Schulden als Haare auf dem Kopf* – иметь больше долгов, чем волос на голове [5, с. 184–196], [6, с. 103], [7, с. 89–90].

Таким образом, рассмотрев все способы перевода фразеологизмов, можно сделать вывод, что большинство компаративных фразеологизмов в немецком языке не имеют полных эквивалентов в русском. Это обусловлено тем, что фразеология немецкого и русского языков развивается по-разному, подвержена разным влияниям, так как языки относятся к разным группам, а страны территориально удалены друг от друга, к тому же это обусловлено культурными особенностями, различиями бытового опыта и национальной спецификой.

Список использованных источников

1. Бинович, Л.Э. Немецко-русский фразеологический словарь / Л.Э. Бинович, Н.Н. Гришина. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Изд-во «Русский язык», 1975. – 656 с.
2. Шекасюк, Б.П. Новый немецко-русский фразеологический словарь / Б.П. Шекасюк. – Изд. стереотип. – М. : Книжный дом «Либроком», 2019. – 864 с.
3. Роганова, З.Е. Пособие по переводу с немецкого на русский язык / З.Е. Роганова. – М. : Изд-во литературы на иностр. языках, 1961. – 307 с.
4. Кравчук, М.И. Особенности перевода немецких компаративных фразеологизмов / М.И. Кравчук // От идеи – к инновации = From idea to innovation : материалы XXVI Междунар. студ. науч.-практ. конф., Мозырь, 25 апр. 2019 г. : в 2 ч. / М-во образования Респ. Беларусь, УО «Мозыр. гос. пед. ун-т им. И.П. Шамякина»; редкол.: Т.В. Палиева (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь : МГПУ им. И. П. Шамякина, 2019. – Ч. 2. – С. 235–236.
5. Влахов, С.И. Непереводимое в переводе / С.И. Влахов, С.П. Флорин. – 4-е изд. – М. : Валент, 2009. – 360 с.
6. Введение в переводоведение : пособие для студентов УВО, обучающихся по специальности 1-21 06 01-01 «Современные иностранные языки (преподавание)» / А.В. Ломовая [и др.]. – Минск : МГЛУ, 2020. – 180 с.
7. Давыдова, Е.А. Фразеологизмы и приёмы их перевода на русский язык / Е.А. Давыдова, Е.Ю. Бабанина // Успехи в химии и химической технологии. Т. XXXV. – 2021. – № 11. – С. 88–90.

УДК 811.161.3'373.2

АСАБОВАЕ ІМЯ ЯК НОСЬБІТ НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНАГА КАМПАНАЕНТА

В.С. Лебедзева

УА “Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя І.П. Шамякіна” (г. Мазыр)

Развіццё звязнага маўлення малодшых школьнікаў – адна з асноўных задач на ўроках літаратурнага чытання. Мастацкія творы, уключаныя ў школьную праграму, утрымліваюць багаты моўны матэрыял, які садзейнічае ўзбагачэнню слоўнікавага запасу навучэнцаў, развіццю яго выразнасці, засваенню норм маўлення.

У гутарковым маўленні кожны з нас ужывае вялікую колькасць самых разнастайных імёнаў і назваў. Уласныя імёны добра знаёмыя дзецям ужо з дашкольнага ўзросту: яны ведаюць назвы сваёй краіны, мясцін, дзе нарадзіліся і жывуць, уласнае імя і прозвішча, імёны і прозвішчы сваякоў, сяброў і г. д. Усе гэтыя “пласты” лексікі – частка паўсядзённай маўленчай практыкі дзяцей, іх жывой гаворкі.

Тыпалогія ўласных імёнаў вельмі шырокая. Ва ўсіх сферах чалавечага жыцця і дзейнасці мы, у першую чаргу, сутыкаемся з антрапонімамі, якія служаць не толькі для ідэнтыфікацыі асобы, але і выступаюць адлюстраваннем гісторыка-культурнай спадчыны пэўнага соцыуму, народа, нацыі. Гэтую здольнасць антрапонімаў трансліраваць нацыянальна-культурны кампанент нярэдка выкарыстоўваюць пісьменнікі дзеля стварэння адметнага мастацкага кантэксту.

Мэтай нашага даследавання стаў аналіз антрапонімаў мастацкіх тэкстаў, уключаных у школьную праграму па літаратурным чытанні для 3 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі, і вызначэнне нацыянальна-культурнага кампанента ў адабраных асабовых імёнах. Крыніцай фактычнага матэрыялу паслужыла вучэбнае выданне “Літаратурнае чытанне” М.В. Жуковіча [1]. У выніку праведзенага аналізу быў вылучаны корпус адпаведных моўных адзінак (табліца 1).

Табліца 1 – Корпус выяўленых антрапонімаў

Антрапонім	Аўтар і назва твора	Кантэкст ужывання
<i>Косцік</i>	Л. Арабей “Новы сшытак”	<i>Косцік</i> слухаў тату і дзівіўся.
<i>Косцік</i>	В. Хомчанка “Крыўда”	Вярнуўся <i>Косцік</i> са школы злосным.
<i>Лёўка</i>	Н. Гілевіч “Калі ранец лёгкі і калі цяжкі?”	<i>Што ж такое Лёўка</i> нёс? <i>Што</i> валок дадому?
<i>Макаед</i>	У. Мяжэвіч “Цяцэрка”	<i>Макаед</i> на сваім вяку гасіў не адзін пажар.
<i>Рыгорка</i>		Блізка ад мяне працаваў дванаццацігадовы <i>Рыгорка</i> , сын лесніка.
<i>Петрусь</i>	Я. Колас “Ластаўкі”	У тое гумно часта прыходзіў гаспадарскі сыноч <i>Петрусь</i> .
<i>Антось</i>		У <i>Петруся</i> быў сябар, сын суседа, яго равеснік <i>Антось</i> .
<i>Дзіма</i>	А. Якімовіч “Ножык”	– <i>Вы тут што робіце?</i> – <i>вырвалася ў Дзімы</i> .
<i>Юра</i>		– <i>Разумее, баіцца!</i> – <i>засмяўся Юра</i> , паказаўшы шчыльня, востранькія зубкі
<i>Славік</i>	В. Хомчанка “Елка з белымі кветкамі”	<i>Славік</i> зараз наведаміць мне нешта асаблівае.
<i>Іван Сяргеевіч</i>		<i>Іван Сяргеевіч</i> – наш местачковы доктар.
<i>Кёрніс</i>		У іх быў нават бог вішань — <i>Кёрніс</i> .
<i>Мікіта</i>	Э. Агняцвет “Вельмі «ветлівы» Мікіта”	<i>І надзьмуты, і сярдзіты / Вельмі “ветлівы” Мікіта!</i>

Працяг табліцы 1

Толя	П. Прануза “Сёння ў Толі выхадны”	<i>Хто ні кроць, гаварыў: – / Малайчына, Толя...</i>
Віцька	Л. Арабей “Добрая фея”	– <i>Цёця, цёця, – закрычаў ён. – Ваш Віцька ходзіць!</i>
Валя		– <i>Не, – адказала Валя. – Я звычайная дзяўчынка.</i>
Змітрок	М. Янчанка “А таму!”	– <i>Хадзем, – кажа старэйшы, Змітрок.</i>
Ромка		– <i>Добра, – паабяцаў Ромка, – не адстану.</i>
Валодзя		– <i>А таму! – адказаў за Змітрака Валодзя</i>
Маня		– <i>А мы цябе шукалі, шукалі, – пачала сьпіць Маня.</i>
Зінка	Сняжынкi-смяшынкi	– <i>Ха-ха-ха, – Смяецца Зінка / І сама трасе галінкі.</i>

Вызначана, што ў прааналізаваных тэкстах, як правіла, ужываюцца неафіцыйныя імёны, што абумоўлена, у першую чаргу, адрасаванасцю мастацкіх твораў маленькім чытачам. Прычым пераважаюць мужчынскія асабовыя імёны.

У выяўленай квалітатыўнай групе імёнаў вылучаюцца:

а) гіпакарыстычныя найменні тыпу *Дзіма, Юра, Толя, Валодзя; Валя, Маня;*

б) дэмінітыўныя – імёны з памяншальна-ласкавым адценнем значэння: *Косцік, Лёўка, Рыгорка, Славік, Віцька, Ромка; Зінка.* Такая форма імёнаў падкрэслівае прыналежнасць іх носбітаў да дзіцячага асяроддзя.

Вылучаюцца таксама нацыянальна адметныя варыянты імёнаў тыпу *Антось, Пятрусь, Змітрок*, якія перадаюць спецыфічнасць беларускага антрапанімікону. Параўн.: *Антось* ← *Антон*, *Пятрусь* ← *Пётр*, *Змітрок* ← *Дзмітрый*. Такія імёны адлюстроўваюць фанетычна-марфалагічныя асаблівасці беларускага моўнага асяроддзя і характарызуюцца высокай ступенню нацыянальнай этнамаркіроўкі. Падобныя нацыянальна-адметныя варыянты імёнаў могуць успрымацца дзецьмі як архаічныя ці ўвогуле незразумелыя формы, таму настаўніку неабходна звярнуць увагу сваіх вучняў на спецыфіку беларускага народнага іменаслова як часткі нашай нацыянальнай культуры.

Такім чынам, імёны валодаюць багатымі магчымасцямі для маўленчага развіцця, культурнай адукацыі, выхавання патрыятычных пачуццяў, цікавасці да нацыянальных і агульначалавечых каштоўнасцей. І гэта абяззкова павінна быць выкарыстана ў працэсе школьнага навучання. Прычым важным бачыцца развіццё ў агульнай маўленчай культуры дзяцей малодшага школьнага ўзросту менавіта самабытных вуснамоўных традыцый беларусаў, засваенне імі нацыянальна-адметных уласцівасцей сваёй роднай мовы.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Жуковіч, М.В. Літаратурнае чытанне : вучэб. дапам. для 3 класа ўстаноў агульнай сярэд. адукацыі з бел. і руск. мовамі навучання : у 2 ч. / М.В. Жуковіч. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2023. – Ч. 1. – 143 с.

Артыкул падрыхтаваны пры фінансавай падтрымцы Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў па дагаворы № Г22М-038 ад 04.05.2022 г.